

Hvordan spredes had og misinformation på sociale platforme?

Policy brief om bogen *Når sociale platforme udfordrer demokratiet*

En stor del af den politiske diskussion, kommunikation og nyhedsformidling foregår i dag på sociale platforme som Facebook, X, LinkedIn og TikTok. Traditionelle nyhedsmedier kontrollerer i mindre grad adgangen til den offentlige samtale, og borgere og politikere kan i højere grad engagere sig direkte. Udviklingen blev først mødt med et håb om en mere demokratisk og lige politisk samtale. Men opfattelsen er skiftet. Efter 2016, hvor bekymringen for misinformation fyldte i forbindelse med valget af Donald Trump som præsident i USA og Brexit-afstemningen i Storbritannien, er der kommet fokus på de måder, sociale platforme kan udfordre demokratiet på. Ord som 'had', 'misinformation' og 'ekkokamre' spiller en stigende rolle i den offentlige debat i Danmark, som det ses i figur 1.

Bogen *Når sociale platforme udfordrer demokratiet* undersøger de demokratiske udfordringer, som de sociale platforme er årsag til, og fremlægger den første samlede danske analyse af forekomsten af demokratisk problematisk indhold på sociale platforme i Danmark og de mørke dynamikker, som får det til at sprede sig.

Forekomsten af problematisk indhold

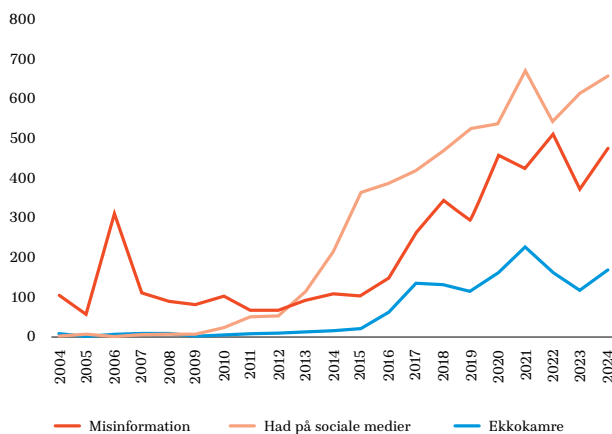
Problematisk indhold er indhold, der udfordrer grundlæggende værdier i samfundet. Der kan herske uenighed om, hvorvidt et indhold er problematisk eller ej. Analysen her fokuserer på to typer, som dog er bredt set som problematiske: hadefulde og fjendtlige indlæg og misinformation på sociale platforme.

Almindelige brugere af sociale platforme i Danmark ser i stor udstrækning hadefuldt indhold rettet mod andre, mens de i mindre omfang er direkte ofre for det. For eksempel har 88 % været vidne til had på Facebook, mens 23 % har været direkte ofre. Professionelle brugere, der har større synlighed på de sociale platforme, oplever i højere grad at modtage hadefulde beskeder selv. 67 % af folketingspolitikere har f.eks. modtaget intimiderende beskeder. Der er ikke store forskelle på, hvilke almindelige og professionelle brugere der rammes af had. Alle demografiske grupper rammes i stort set samme omfang. Når debatter handler om køn eller indvandring, er der dog en overvægt af had mod hhv. kvinder og etniske minoriteter.

Forekomsten af misinformation i danske netværk på sociale platforme udgør omkring 1 % af den samlede informationsmængde. Samtidig er omkring halvdelen af danske borgere bekymrede for, om de ser falske nyheder. Alle brugere bliver dog ikke eksponeret lige meget. De, der bliver eksponeret for relativt meget misinformation, eksponeres generelt for meget information.

Problematisk indhold spredes særligt i forbindelse med politiske diskussioner og emner. Relationen til politik betyder, at mængden af problematisk indhold varierer med politiske begivenheder, så hadefuldt indhold f.eks. topper i Danmark i forbindelse med valgkampe og på tværs af platforme, alt afhængigt af hvor stort fokus platformene har på politik.

Figur 1. Antal artikler i landsdækkende aviser med henvisning til problematisk indhold på sociale platforme, 2004–2024

Note: Figuren afspejler søgninger efter artikler med ordene 'misinformation', 'had på sociale medier' eller 'ekkokamre' i følgende landsdækkende aviser: Politiken, Jyllands-Posten, Berlingske, Ekstra Bladet, Børsen, Information og Kristeligt Dagblad. Kilde: Infomedia

Både had og misinformation spredtes af ekstremt få brugere. I Danmark spreder 1 % af alle brugere 80 % af de hadefulde indlæg på platformen X, og 30 % af de hadefulde indlæg på Facebook spredes af blot 0,2 % af brugerne. Internationale undersøgelser viser ligeledes, at misinformation spredes af meget få individer. I USA stod 1 % af brugerne f.eks. for delingen af 75 % af alle links til hjemmesider, der er kendte for at sprede falske nyheder. Under covid-19-pandemien kunne 65 % af misinformationen om vaccinerne på Facebook og Twitter i USA føres tilbage til blot 12 'superspredere'.

Dynamikkerne bag spredningen af problematisk indhold

Der er således en diskrepans mellem antallet af brugere, der spreder problematisk indhold, og antallet af brugere, som ser indholdet. Sociale platforme er altså ikke kun ekkokamre, dvs. lukkede miljøer, hvor man alene bliver præsenteret for indhold, som bekræfter ens eksisterende holdninger. Sociale platforme nedbryder snarere barrierer mellem samfundsgrupper og personer, og brugerne bliver eksponeret for indhold, som de ikke ville være blevet eksponeret for uden

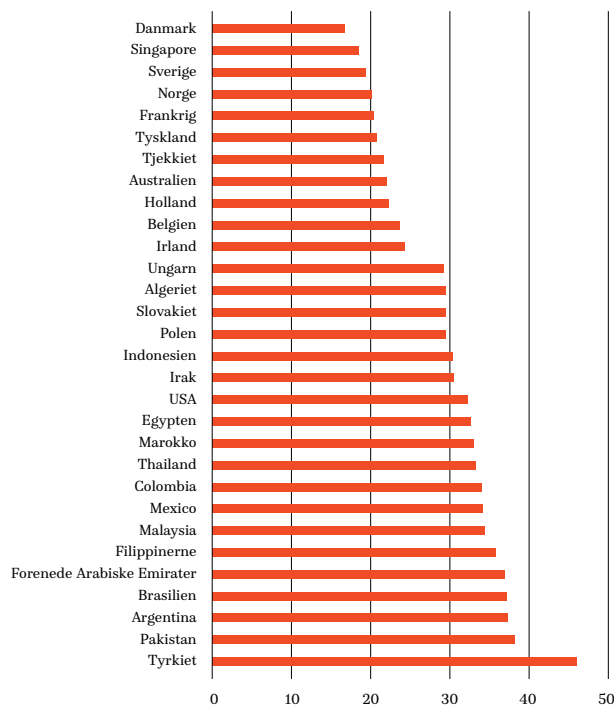
platformene. Sociale platforme fungerer derfor som megafoner for aktører og aktivister, der strategisk kan bruge dem som værktøj til at nå et bredere publikum end tidligere.

Spredning af problematisk indhold foregår gennem et komplekst sammenspil af mange aktører. Den underliggende motor er den lille gruppe af superspredere, som producerer fjendtligheden og misinformationen. De er kendetegnet ved stort politisk engagement, store politiske frustrationer og en mørk antisocial personlighed, der motiverer til brug af f.eks. hadefulde retorik. En dansk undersøgelse viser, at denne gruppe generelt ikke fortryder deres adfærd. Samtidig viser forskningen, at Danmark er et af de lande, hvor der er færrest superspredere, og hvor forekomsten af hhv. had og misinformation er lavest. Figur 2 viser f.eks., hvor mange der har oplevet at være offer for hadefulde kommentarer på sociale platforme i en række lande. At Danmark ligger lavest, skyldes i høj grad, at de aktivistiske superspredere drives af generelle spændinger i samfundet som politisk og økonomisk ulighed. Danmark har mindre af begge former for ulighed end mange andre samfund og derfor færre politiske aktivister med voldsomme frustrationer.

De frustrerede aktivister udgør motoren i produktionen af problematisk indhold, men spredningen sker i høj grad gennem tre accelerators: publikum, politikere og platformene.

Publikum dækker over det store flertal, som primært læser indhold, der er produceret af andre. De bidrager for det første til spredningen ved at forholde sig passivt til problematisk indhold f.eks. ved at undlade at indrapportere det til platformene. Blot 20 % anmelder hadefulde kommentarer. For det andet bidrager de til spredningen ved at rette opmærksomheden mod problematisk indhold, der taler ind i konflikter og følelser. Dermed lærer platformenes algoritmer, at brugernes opmærksomhed kan fastholdes ved at promovere disse indholdstyper. En analogi er 'kiggekøer' på motorvejen, hvor trafikøer opstår på den modsatte side af et uheld, fordi folk kigger på dramaet og løfter foden fra speederen.

Figur 2. Procentdel, som har oplevet at være offer for had på sociale platforme på tværs af lande

Kilde: Bor et al. 2026

Politikerne udgør en anden accelerator af problematisk indhold. For det første spredes en stor del af det problematiske indhold i politikernes kommentarspor, der kommer til at fungere som udstillingsvinduer for supersprederne. For det andet har politikerne strategiske fordele ved selv at producere indhold, der fanger publikums opmærksomhed. En folketingspolitiker udtaler i et interview, at man kan opnå 1.500 likes ved at fodre folks ”indre svinehund”. Undersøgelser viser også, at politikere opnår fire gange så mange interaktioner på deres opslag, hvis de selv bruger fjendtlig retorik. Politikerne oplever et behov for synlighed og gennemslagskraft, så det kan være fristende at bruge en skarp retorik. Forskningen viser dog, at det indebærer en risiko. Når politikernes retorik opfattes som mindre civiliseret, falder både tilliden til politikerne og tilfredsheden med demokratiet.

Platformene er selv afgørende accelerators. For det første undlader platformene i høj grad

at reagere, når selv indhold, som eksperter har vurderet ulovligt, bliver anmeldt. I Danmark fjernede Facebook kun sådant indhold i 15 % af tilfældene. For det andet kuraterer platformene brugernes indhold igennem algoritmer, der giver bestemte former for indhold særlig synlighed. Algoritmerne kan fungere ved at give brugerne ’mere-af-det-samme’, dvs. mere af det, som en bestemt gruppe brugere i forvejen retter deres opmærksomhed mod. De kan også give brugerne ’mere-af-én-ting’, dvs. en bestemt slags indhold, som platformene af profithensyn eller andre hensyn prioriterer. Begge former for algoritmer kan være med til at sprede problematisk indhold.

De demokratiske udfordringer

Spredningen af problematisk indhold skaber demokratiske udfordringer. I den offentlige debat er der ofte bekymring for, at hadefulde debatter polariserer almindelige brugere, og at misinformation spreder falske forestillinger i befolkningen. Forskningen viser dog, at problemerne først og fremmest har en anden karakter i Danmark.

For det første viser undersøgelser, at hadefulde kommentarer får borgerne til at trække sig fra politiske debatter. 63 % rapporterer, at de ønsker at trække sig fra diskussioner på sociale platforme, når de oplever had, uanset om de er de direkte ofre eller blot bevidner, at andre bliver udsat for det. Dermed bliver det de aktivistiske brugere, som sætter dagsordenen og tonen i den offentlige debat på sociale platforme. Når man alene præsenteres for de mest rabiante medlemmer af forskellige politiske grupper, kan det være med til at skabe og fastholde stereotypiske forestillinger om disse grupper. Stereotyper er allerede udbredt i den danske befolkning, og 50-60 % mener f.eks., at tilhængere af det parti, de synes dårligst om, er uvidende, ekstreme og naive.

For det andet viser den samlede forskning, at enkelte stykker misinformation kun har ganske lille eller ingen effekt på almindelige borgers holdninger. Udfordringen med misinformation handler i større grad om, at borgerne generelt bliver skeptiske over for information, også kor-

rekt information. Denne informations skepsis kan opstå både fra eksponeringen for misinformation og fra den generelle offentlige debat, hvis den præsenterer misinformation som et problem, der er til stede overalt. Udfordringen vil blive større i takt med den stigende brug af kunstig intelligens. Forskning viser, at almindelige brugere ikke kan skelne mellem, om billeder og videoer er skabt ved hjælp af kunstig intelligens eller ej, og at dette skaber en generel usikkerhed over for information.

Spredningen af problematisk indhold på sociale platforme udfordrer dermed centrale samfundsdemokratiske opgaver. Spredningen kan udfordre både en bred politisk deltagelse blandt borgerne, og at borgernes vurderinger og opfattelser er baseret på information af høj kvalitet.

Mulige handlerum

Mange aktører former spredningen af problematisk indhold, og mange har derfor også mulighed for at reducere den. Et særligt ansvar ligger hos de store virksomheder bag platformene. Det er dog næppe realistisk at forvente, at virksomhederne af sig selv påtager sig ansvar i tilstrækkelig grad. Den centrale udfordring er, at rammen for den offentlige samtale er skiftet fra danske medier, der arbejder efter publicistiske normer, til udenlandske kapitalistiske aktieselskaber, som primært eller udelukkende styres af et profitmotiv. Reguleringen af dette profitmotiv besværliggøres af selskabernes økonomiske styrke, vores afhængighed af deres produkter og deres geopolitiske placering i hhv. USA og Kina.

Reguleringen foretages af såkaldte regulatoriske instanser, som er de offentlige myndigheder, der regulerer lovgivningen rundt om platformene, herunder både Europa-Kommissionen og de danske ministerier. Deres centrale opgave er at sikre en effektiv implementering af den eksisterende lovgivning såsom GDPR, DSA og AI Act.

Beslutningstagere kan derudover mere generelt fokusere på at sikre robusthed i det danske informationslandskab og samfund, så udfordringerne fra de sociale platforme kan modstås. Det kan handle om at etablere normer blandt politikerne

om ikke selv at investere i problematisk indhold og at tage ansvar for den spredning, der sker i deres kommentarspor. Det kan handle om at sikre alternative kilder til troværdig information, som det store flertal af befolkningen orienterer sig i, og her fremhæver forskningen især vigtigheden af store public service-medier. Det kan også handle om at sikre, at borgerne har alternative fritids- og kulturtilbud at bruge tid og opmærksomhed på, og om at sikre en fortsat løsning af de samfundskonflikter, der driver de aktivistiske superspredere.

Endelig kan et langsigtet handlerum fokusere på at understøtte fremvæksten af alternative europæiske techvirksomheder, som i højere grad kan underlægges demokratisk kontrol. Kravene til disse virksomheder kan indebære, at deres algoritmer i højere grad promoverer oplysende og troværdigt indhold. Undersøgelser viser, at det faktisk er den type indhold, som brugerne i mere reflekterede øjeblikke foretrækker. Kravene kan også fokusere på at give brugerne mere kontrol over de algoritmer, der kuraterer indholdet, så det flugter med deres oplyste præferencer. Hvis fremvæksten af alternative platforme skal forbedre den offentlige samtale, kræver det dog, at de bliver attraktive nok til, at brugerne i stor grad skifter fra de hidtidige sociale platforme til alternativerne.

Bogen er udkommet 8. juni 2026 på Aarhus Universitetsforlag. ISBN: 978 87 7597 671 3 E-bog og lydbog kan hentes gratis på unipress.dk. For yderligere oplysninger kontakt leder af Magtudredningen 2.0: Michael Bang Petersen, michael@ps.au.dk